

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Kultur-språk-media

Examensarbete
15 högskolepoäng

**Tvåspråkiga grundskolelevers attityder till
modersmålundervisning och studiehandledning**

Bilingual Students Attitudes to Mother Tongue Education and Tutoring

Khalil Tabatabai

Lärarexamen 270 hp
2011-06-18

Examinator: Catarina Economou
Handledare: Anna Arnell

Sammandrag

Genom enkätundersökningar och en litteraturstudie undersöktes det i detta arbete om hur studiehandledning och modersmål kan påverka tvåspråkiga elever samt hur elevers attityder till modersmålsundervisningsmetoder ser ut. Jag kom fram till att modersmålsundervisningen har en stor roll för elevens kunskapsmässiga utveckling, såväl i modersmål samt i övriga ämnen samt att det spelar stor betydelse för elevens kulturella utveckling och identitet. Många av eleverna betonade modersmålsundervisningens påverkan på det kulturella perspektivet och hade ett generellt sätt positiv attityd till modersmålet. Kännedomen kring studiehandledningens effekter var låg av eleverna och en del kunde inte se hur studiehandledningen kan påverka deras språk, studieteknik, självkänsla eller utveckling i andra ämnen. Detta var dock inget generellt mönster då många av dem kunde se effekterna och hade en positiv attityd till studiehandledning.

Sökord: Studiehandledning, attityder, modersmål, elever, tvåspråkighet.

Innehållsförteckning

SAMMANDRAG	2
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	4
1.INLEDNING	6
1.1 PROBLEMMOMRÅDE	7
1.2 SYFTE	7
1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR	7
2. LITTERATURGENOMGÅNG	8
2.1 DEFINITIONER.....	8
2.1.1 <i>Tvåspråkighet</i>	8
2.1.2 <i>Hemspråk och modersmål</i>	8
2.1.3 <i>Studiehandledning</i>	9
2.2 VAD ÄR ATTITYDER?	9
2.3 MODERSMÅLSUNDERVISNINGENS BETYDELSE.....	10
2.4 STUDIEHANDLEDNINGENS BETYDELSE	11
2.5 PEDAGOGENS ROLL.....	11
3. METOD	13
3.1 URVAL.....	14
3.2 BEARBETNING	14
4.RESULTAT	15
4.1 RESULTATREDOVISNING	15
4.2 SAMMANFATTNING AV ENKÄTRESULTAT	20
4.3 ANALYS AV RESULTAT	20
4.3.1 <i>Utveckling av tvåspråkighet</i>	20
4.3.2 <i>Kulturell identitet</i>	21
4.3.3 <i>Kunskapsutveckling</i>	22
4.3.4 <i>Studieteknik</i>	23
4.3.5 <i>Intresse och attityder</i>	24
5. DISKUSSION	25
6. BILAGOR	29
6.1 BILAGA 1 – ENKÄT	29

1. Inledning

Den svenska skolan är i förändring. Idag finns det nära 330 000 barn med utländsk bakgrund år 2008 vilket motsvarar cirka 17 procent av alla elever och siffran beräknas att öka inom de närmaste kommande åren (Statistiska centralbyrån, 2009). Det första steget för dessa elever att etablera sig i det nya samhället och det svenska skolsystemet blir att eleverna lär sig ett nytt språk, svenska, och blir därmed tvåspråkiga.

Man kan se att var fjärde elev med utländsk bakgrund lämnade grundskolan utan grundläggande behörighet till gymnasieskolan. Det går allt sämre för de utländska eleverna vilket bland annat kan bero på att personalen inte vet tillräckligt mycket om elevernas erfarenheter, kunskaper och anpassar inte någon verksamhet efter elevernas behov (Skolinspektionen 2010). Två kända åtgärder som har bevisats att hjälpa eleverna och bidra till att gynna elevernas lärande och skolresultat är just modersmålsundervisning och studiehandledning. Men vad innebär modersmålsundervisning och studiehandledning och på vilka sätt påverkar det eleverna?

Som framtida pedagoger kommer vi alltså att stöta på fler och fler tvåspråkiga elever i den svenska skolan och det är viktigt att vi förstår vad de olika undervisningsmetoderna kan innebära för eleverna och vad de tvåspråkiga eleverna själva kan ha för syner och attityder till undervisningen. För att dessa elever ska ha en större chans att skaffa goda resultat i skolan är det viktigt att de har en positiv inställning och attityd till undervisningen. Pehkonen (2001) skriver nämligen att elevers uppfattningar och attityder är en viktig faktor för deras lärande och prestationer. Genom att elever har rätt attityd till ämnet kan även deras lärande utvecklas och eleverna kan visa på generellt sätt bättre skolprestationer.

Som utgångspunkt i undervisningen är det viktigt att läraren bygger på elevers förutsättningar, tidigare kunskaper, inställningar, och elevens tidigare skolsituation (Skolverket 2009). Det är därför viktigt för mig som framtida modersmåls lärare att känna till hur elevers attityder och inställningar till modersmålsundervisning och studiehandledning kan se ut idag för att senare kunna bygga vidare på detta och arbeta för att hitta olika sätt att arbeta för att utveckla eleverna.

Skolverket (2009) skriver även om hur viktigt det är att elever känner till och själva märker av och inser det de lär sig och kan reflektera över sin undervisning. Det är därför av stor roll att

eleverna själva förstår och inser innebörden av modersmålsundervisning och studiehandledning och kan reflektera över vad de lär sig.

1.1 Problemområde

Skolverket (2002) berättar att det idag finns många flerspråkiga elever som inte klarar av målen i grundskolan trots olika stödinsatser. För de flesta av dessa elever skulle stödet öka ifall stödinsatserna var på modersmålet, ofta i form av studiehandledning och modersmålsundervisning. Elevernas attityder till undervisningen påverkar oftast deras val om att ta del i undervisningen eller inte och i vilken utsträckning de väljer att ta till sig undervisningen samt deras lärande. Attityder spelar alltså stor roll för elevernas skolsituation och är även ämnet jag tänkte ta upp i mitt arbete.

1.2 Syfte

Syftet med mitt arbete är att få en insikt, förståelse och kännedom om tvåspråkiga elevernas attityder till undervisningen på modersmålet och till studiehandledning och att ta reda på vilken roll studiehandledning och modersmålsundervisningen kan spela för elevers lärande och språk. Genom detta kan jag förhoppningsvis bygga upp en förståelse och en insikt om hur flerspråkiga elever ser på modersmålsundervisning och studiehandledning som kan hjälpa mig i min framtida yrkesroll som modersmåls lärare.

1.3 Frågeställningar

Jag tänkte ställa följande frågor för att uppnå mitt syfte:

1. Vilken är betydelsen av modersmålsundervisning och studiehandledning?
2. Vilka är tvåspråkiga elevers attityder till modersmålsundervisning och studiehandledning?

2. Litteraturgenomgång

I detta arbete har jag valt att undersöka vilken roll modersmål och studiehandledning har på tvåspråkiga elever samt hur elevers attityder är till undervisningen. För att göra detta tänkte jag först gå igenom viktiga begrepp under rubriken ”Definitioner”. I kapitlen därpå tänkte jag ta upp modersmålsundervisningen och studiehandledningens roll samt pedagogens påverkan på undervisningen.

2.1 Definitioner

Nedan beskrivs viktiga definitioner på centrala begrepp i mitt arbete.

2.1.1 Tvåspråkighet

Tvåspråkighet betecknar förmågan att kunna använda två talade, tecknade eller skrivna språk. Håkansson (2003) tar upp begreppet tvåspråkighet. Hon lyfter fram åsikterna gällande begreppet tvåspråkighet. Hon menar att man kan räknas som tvåspråkig om man talar två språk hemma och har vuxit upp med dessa språk enligt några medan det finns andra åsikter som vill säga att det räcker med att man ha mer eller mindre kunskap i två eller flera språk.

Viberg (1993) tar även upp begreppet passiv eller aktiv behärskning av språk som i stort sett har samma innebörd. Passiv tvåspråkighet innebär att individen kan förstå två språk men inte tala båda språken. Den passiva behärskningen i det ena språket kan naturligtvis utvecklas när individen kommer i kontakt med språket t.ex. genom miljöbyte. Aktiv tvåspråkighet innebär att individen både kan förstå och tala två språk.

2.1.2 Hemspråk och modersmål

År 1975 ändrades begreppet modersmål till hemspråk av riksdagen. Syftet var att träna och få hjälp med språket som används hemma (Hyltenstam & Tuomela 1996). Termen hemspråk ersattes år 1997 officiellt av termen modersmål återigen och hemspråksundervisning benämns numera modersmålsundervisning (Skolverket 2008). Hyltenstam menar att begreppet hemspråk kan betyda det språk du använder utanför skolan medan termen modersmål kan syfta till elevernas förstaspråk.

År 1997 ersatte man termen hemspråk med termen modersmål och sedan dess kallar man hemspråksundervisning för modersmålsundervisning (Skolverket 2008). Skolverket (2008) menar att hemspråkstödet i förskolan har bytt namn till modersmålsstöd och hemspråksberättigad elev är ändrad till modersmåls berättigade elev. Skolverket förklarar vidare att även tjänstbenämningen hemspråkslärare ändrades till modersmåls lärare. I denna uppsats kommer termen modersmål att användas och inte hemspråk vid beskrivning av elevernas ursprungliga språk.

2.1.3 Studiehandledning

Med studiehandledningen menar man handledningen som sker på modersmålet i annat eller andra kursplaneämnen som skolan arrangerar för elever som har svårt att hänga med sina kamrater i klassen för att de har tydliga brister i det svenska språket. Enligt Grundskoleförordningen skiljer sig studiehandledning från modersmålsundervisningen och fokuserar på elevens svaga ämnen (Grundskoleförordningen 1995:1 194) .

2.2 Vad är attityder?

Attitydskapandet hos eleverna är ett av skolans viktigaste uppdrag. En elev lär sig enbart det som han/hon är intresserad av vilket gör att attitydskapandet automatiskt blir en central uppgift för samtliga pedagoger (Sjöberg 2000). Både läroplanen (Lpo 94) och kursplanen betonar även vikten av att eleverna utvecklar en nyfikenhet och lust att lära. Men vad menas med begreppet attityder och hur kan man mäta dessa?

White (1988) definierar attityder som en relativt stabil och grundläggande organisation av antaganden, åsikter och tankar om ett sakförhållande hos en individ som påverkar individens sätt att agera. Enligt NE.se (2007) är attityder ”en varaktig inställning som har byggts upp genom erfarenheter och kommer till uttryck i att man är för eller emot något”. Vidare beskriver Sjöberg (2000) om att det kan förekomma båda positiva och negativa attityder och säger att en persons attityd inte beror på varken intresse eller engagemang utan om personens själva inställning till sakfrågan. Sjöberg (2000) skriver även om att det är sällan som man kan

ändra sina attityder men att det inte är omöjligt. Det är dock bättre och lättare att redan i början försöka skapa positiva attityder än att i efterhand försöka förändra attityder som redan har skapats.

Dessa attityder kan då skapas på flera sätt. Det kan självklart vara personens egna erfarenheter, referensramar och upplevelser som formar hans/hennes attityder, men attityderna kan även tas över av en grupps idéer, tankar och förhållningssätt.

2.3 Modersmålsundervisningens betydelse

”Modersmålet är av avgörande betydelse för den personliga och kulturella identiteten och för den intellektuella och emotionella utvecklingen. Ämnet modersmål syftar till att ge elever med ett annat modersmål än svenska möjligheter att tillsammans med andra vidareutveckla sina kunskaper i modersmålet. Därigenom kan deras självkänsla stärkas och uppfattningen om den egna livssituationen tydliggöras.” Kursplan för Modersmål

Genom modersmålsundervisning kan eleverna alltså stärka sin identitet, vidareutveckla sina kunskaper i modersmålet, utöka självkänsla och förstärka sin uppfattning om sin livssituation. Skolverket skriver även i kursplanen om att elevens utveckling i sitt modersmål även kan påverka deras svenska språk, samt övriga ämnen, väldigt positivt och att modersmålsundervisningen således är viktig för elevernas kunskapsutveckling. Detta tar även Hyltenstam & Tuomela (1996) och skriver att det är nästintill omöjligt för en elev att skaffa sig kunskaper i ett språk eleven inte kan behärska och att man genom exempelvis studiehandledning och modersmål därmed kan hjälpa eleven att handskas med dessa utmaningar. "Modersmålsundervisningen kan vara betydelsefull både för modersmålets utveckling och för utvecklingen av svenska som andra språk. Dessutom är modersmålsundervisning viktig fråga om inhämtande av kunskap i skolan för många barn och den stödjer utvecklingen av en trygg etnisk identitet " (Skolverket 1992 s 36).

Arja mfl. (1993) betonar även vikten av den kulturella identiteten och menar att man i modersmålsundervisningen kan genom att lära sig mer om sin egen kultur, samt jämföra och relatera med de olika kulturella föreställningarna som finns i Sverige kan skapa sig en mer säker identitet. Skolverket tar även upp detta i kursplanen för modersmål och skriver att

undervisningen kan hjälpa elever att göra jämförelser mellan olika kulturer och därmed bättre förstå sin egen situation.

2.4 Studiehandledningens betydelse

En elev i grundskolan ska vid behov få studiehandledning på sitt modersmål. Rektor ansvarar för att eleven får ett sådant stöd. Studiehandledning på modersmålet är en viktig förutsättning för att ge elever med annat modersmål än svenska den språkliga utveckling som är nödvändig för fortsatta studier och arbetsliv (Skolverket 2009).

Studiehandledningen på modersmålet kan innebära flera möjligheter för tvåspråkiga elever. Huvudmålet med studiehandledningen är just att eleverna ska kunna klara av den svenska ämnesundervisningen. Detta, samtidigt som eleverna ska kunna få kunskaper i de olika skolämnena, lära sig nya ord, uttryck och begrepp på sina två språk, hitta rätt studieteknik och utveckla en starkare identitet och självkänsla (Heyman & Mörck 1982).

Eleven ska alltså lära sig att smälta in i sin klass, utveckla sin tvåspråkighet och lära sig att strukturera upp sitt arbete och skolplikter. Men framför allt ska eleven utveckla sitt svenska språk. Studiehandledningen bör inte ses som formell undervisning. Den sker inom lektionstid och bör komplettera den övriga undervisningen (Concha 2008).

2.5 Pedagogens roll

Rätt stöd och hjälp av pedagogen i modersmålsundervisningen och studiehandledningen är av stor roll för att eleven ska kunna få ut så stor nytta som möjligt utav undervisningen.

Pedagogerna har en stor betydelse. Enligt Wallentin (1996) så är en av pedagogens huvuduppgifter att skapa rätt förutsättningar för eleverna genom att hjälpa, planera, stimulera, organisera och samspela med eleverna. De ska aktivt jobba för att utveckla elevernas skolsituation, stödja dem och försöka hitta det rätta sättet att undervisa som passar enskild elev. Det är viktigt att pedagogen känner till elevens starka/svaga sidor och arbetar för att utveckla eleven och för att kunna göra detta på bästa sätt och verkligen lära känna eleven är det viktigt att pedagogen aktivt samarbetar med elevernas övriga pedagoger. Pedagogerna ska även kunna hjälpa eleverna med planering och strukturering av deras arbete samt hjälpa

eleven med att hitta en lämplig studieteknik som passar varje individuell elev (Almgard & Qamhawi 1993).

En annan viktig uppgift som pedagogerna har i undervisningen är att stärka elevernas identitet och kulturtillhörighet. Under modersmålsundervisningen och studiehandledningen ska eleverna finnas i en trygg miljö där eleven igenkänner sig. Pedagogerna ska helst känna till eller representera elevens och familjens bakgrund och kultur, värderingar och religion och kan utifrån detta välja relevanta och aktuella texter som teorigrund och på så sätt kan eleven stärka sin identitet samtidigt som han/hon får känna trygghet i undervisningen. Pedagogerna kan exempelvis välja ett lämpligt tema/ämne beroende på elevernas förutsättningar, intresse och skolsituation (Almgard & Qamhawi 1993).

3. Metod

I detta arbete har en enkätundersökning använts för att besvara frågeställningarna.

Enkätundersökningar är den mest effektiva metoden att mäta många personers åsikter och tankar (Patel och Davidsson (2003)). Eftersom urvalet i detta arbete kommer att handla om ca 100 elever som ska undersökas är därför enkätundersökningar det mest lämpliga metoden. Dessutom nämner Davidsson och Patel (2003) även andra fördelar med enkätundersökningar bland annat att de inte är kostsamma, man får tillbaka svaren under en relativt kort period samt att det även kan vara mer bekvämt för försökspersonerna som kommer att slippa intervju-effekten med obekväma följdfrågor osv. Enkäten som det i detta arbete kommer att utgå ifrån tar cirka tio minuter att genomföra och är helt anonym och frivillig.

Valet att arbeta med utgång ifrån en enkätundersökning kan ha både sina fördelar och nackdelar. Nackdelar kan vara att man i efterhand ofta inte kan ställa några kompletterande frågor om en fråga missuppfattas på något sätt och det går inte heller att fördjupa svarsinnehållet om inte man under enkätundersökningen redan ställer några öppna frågor. I ju med att jag i detta arbete skulle undersöka attityden hos en större grupp, tyckte jag precis som Patel & Davidsson (2003) tog upp att en enkätundersökning skulle vara mest lämpligt. Dock kan metoden som jag använde mig av räknas som kvantativ och att komplettera med intervjuer skulle kunna stärka mina resultat ytterligare och ge resultatet både ett djup vilket kännetecknar en kvalitativ metod, och detta är något jag även kan tänka på i framtida forskningar, men jag valde att istället utgå ifrån erfarenheter och tidigare samtal jag har haft med elever jag undervisat samt att utgå från kurslitteratur etc. som en grund och inspiration till detta arbete. Vad gäller missuppfattning av olika frågor och kompletterande frågor vid enkätundersökningen försökte jag lösa detta genom att skriva med ett väldigt enkelt språk och väva in vardagliga ord i undersökningen. Jag såg även till att jag fanns till hands i samband med enkätundersökningen och uppmanade eleverna att fråga vid frågor eller oklarheter.

En annan felkälla i detta arbete kan ha varit antalet ungdomar som deltog i undersökningen. I ju med att jag med mina resurser inte hade möjlighet att mäta attityden hos alla ungdomar i landet var jag tvungen att begränsa mig, något som kan ha påverkat den slutliga bilden av resultatet och inte givit en komplett och tillförlitlig bild av hur attityden kring modersmålsundervisning och studiehandedning kan se ut bland alla ungdomar i landet. Detta

försökte jag även att tänka på och bestämde mig att välja de tvåspråkiga eleverna helt slumpmässigt. Det kunde handla om skolungdomar, elever i olika städer, elever på gatorna, elever jag tidigare har haft osv. Detta kan möjligen spegla det egentliga utfallet bättre än om man hade gjort en exakt spridning mellan exempelvis olika åldrar och olika modersmål.

3.1 Urval

Eleverna som deltar i undersökningen är cirka 100 personer och kommer från flera olika skolor i Malmö stad. De deltar allihop i modersmålsundervisning och/eller studiehandledning och har därför skaffat sig en någorlunda uppfattning om både modersmålsundervisning samt studiehandledning. Eleverna har allihop en invandrarbakgrund och talar förutom svenska även ett modersmål, bland annat arabiska, bosniska, turkiska, somaliska och afghanska. De gick även i varierande årskurser, allt ifrån årskurs fyra till årskurs nio och var mellan åldrarna 9-16 år.

Undersökning sker direkt i klassrummet, efter tillåtelse från personal och lärare. Jag kommer självklart även att finnas till hands vid behov, vidareförklaringar om eventuella frågor, oklara delar i enkäterna osv.

3.2 Bearbetning

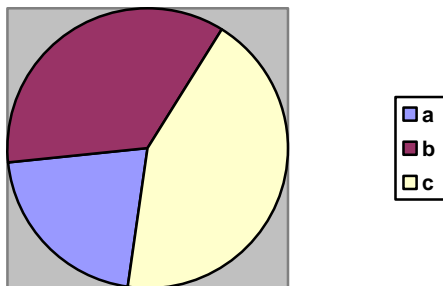
De flesta enkäter som jag fick tillbaka var fullständiga och genomfördes under rätt förutsättningar (cirka 15 st) av dessa enkäter hade dock en del brister då man bland annat hade hoppat över flera frågor. Dessa enkäter bortsåg jag ifrån i resultatsinsamlingen och såg till att jag i slutet hade 100 korrekt ifyllda enkäter. Vissa frågor i enkäten var öppna och de kommenterar som jag anser var relevanta av eleverna kommer att nämnas löpande i arbetet. Det gick annars generellt sätt väldigt smidigt i resultatsinsamlingen, mycket tack vare personalen och modersmåls lärare/studiehandledare som såg till att upprätthålla ordning och reda och en god atmosfär.

4.Resultat

Mitt resultat beskriver svar på mina elva frågor i enkäten som jag utdelat till eleverna från olika skolor i Malmö. Alternativen a-c representerar de olika alternativen i respektive fråga se Bilaga 1.

4.1 Resultatredovisning

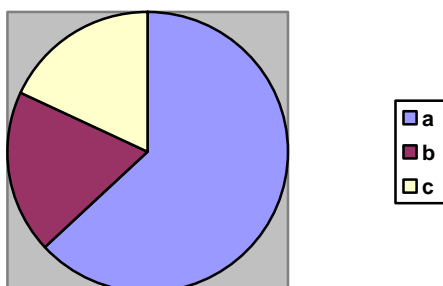
Deltagande i modersmålsundervisning

39 % av eleverna hade deltagit i modersmålsundervisningen i över tre år medan 32 % hade deltagit i mer än ett till tre år och 19 % av eleverna hade deltagit i mindre än ett år.

Majoriteten av eleverna hade deltagit i undervisningen i över ett år vilket tyder på att de i alla fall har skapat en någorlunda uppfattning om modersmålsundervisningen.

Orsakerna bakom elevers deltagande i modersmålsundervisningen

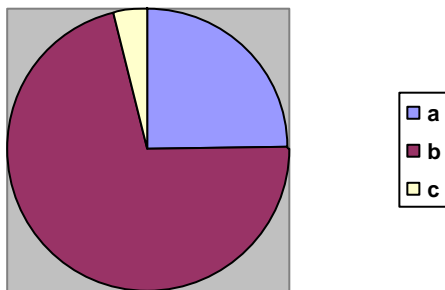

Majoriteten av eleverna gick på modersmålsundervisningen eftersom de var intresserade. 19 % gick på modersmålsundervisningen av strategiska skäl samtidigt som 18 % valde övrigt och

motiverade detta bland med: ”Jag tycker om språk och vill lära mig arabiska för att kunna lära mina barn i framtiden.” – Flicka, 14 år. Intresset för språk är alltså en av anledningarna till varför flickan valde att ta del av undervisningen. Dessutom tar hon upp vikten av språk i framtiden och dess betydelse för det familjära livet.

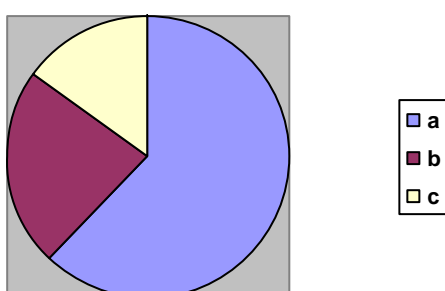
”För att träffa mina kompisar och för att jag tycker om min lärare” – Pojke, 11 år. Här spelar miljön en stor roll för pojken som även tar upp pedagogens roll och berättar att det är delvist pedagogerna som fått honom att studera modersmålet.

Personer som påverkar eleverna till att delta i modersmålsundervisningen

En klar majoritet på hela 71 % procent påstod att de själva läser modersmålet frivilligt medan 25 % påstod att de läser det pga påverkan från föräldrarna och hemmet. Fyra procent valt Övrigt och kommenterat detta bland annat med: ”Min lärare vill och rekommenderade bosniska”. Pojke, 13 år. Ännu en gång spelar pedagogerna en central roll för eleverns bedömning av modersmål.

Intresse för modersmålsundervisningen

62 % av eleverna tycker att modersmålsundervisningen är intressant medan 23 % och 15 % tyckte att det var ointressant respektive visste inte.

Positiva delar med modersmålsundervisningen

Eftersom denna fråga var öppen så blev det även mer varierande resultat från eleverna.

Vanliga argument var dock ”Min lärare” – Flicka, 13 år. Pedagogen anses vara en central och positiv del i undervisningen av en del elever, bland annat av denna trettonåriga flicka.

”Att jag lär mig mitt språk, som kan hjälpa mig i framtiden och om jag vill resa tillbaka till hemlandet.” – Pojke, 16 år. Här tar pojken upp den kulturella aspekten och menar att ett språk kommer att gynna honom i framtiden vid exempelvis olika besök till hemlandet.

”Att det stärker mig som person.” Flicka, 15 år. Här tar flickan upp den självständiga utvecklingen och berättar att modersmålsundervisningen stärker henne som person.

Negativa delar med modersmålsundervisningen

Även denna fråga var öppen och varierande resultat erhöles. Flera elever var missnöjda med faktumet att modersmålsundervisningen var efter skoltid. ”Det är långa timmar efter skolan och jag blir trött” – Flicka, 12 år.

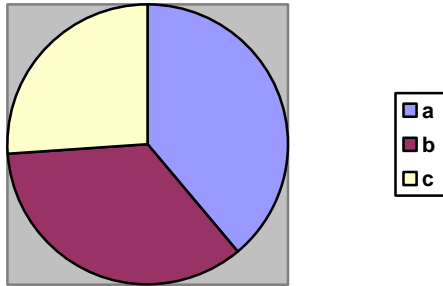
Detta betonades även av en annan elev som skrev att ”Det hade varit bra om man har det på morgonen eftersom man är mer pigg då.” – Flicka, 14 år.

En annan 12 årig pojke berättar att ”Det är bättre om man har det på en rast eller håltimme.”

En del av nackdelarna är alltså administrativa, handlar om schemat och tidfördelningar.

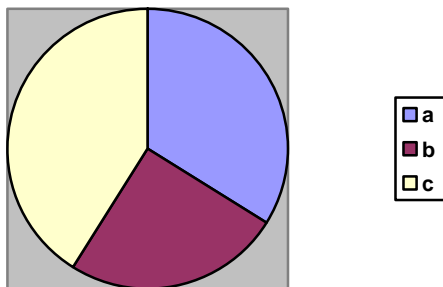
En elev nämnde också faktumet att det ibland kan bli för svårt i undervisningen. Pojken (11 år) berättar att ”Det är svårt ibland med arabiska och det kan bli tråkigt”. För denna elev är det viktigt att man anpassar lektionen efter hans egen nivå och behov.

Deltagande i studiehandledning

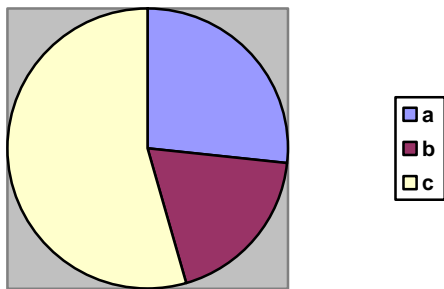
39 % svarade att de aldrig hade deltagit i studiehandledningen medan 35 % respektive 26 % svarade att de hade deltagit i studiehandledningen mellan 1-3 samt under mer än en treårsperiod.

Kunskapsutveckling i övriga skolämnena

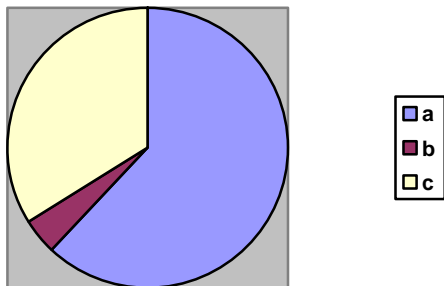
Här visste inte den stora delen, 41 % inte om de hade förbättrats eller inte i andra ämnen efter att ha gått på studiehandledningstimmarna. 34 % ansåg att de hade utvecklats i de andra ämnena samtidigt som 25 % inte tyckte sig göra det.

Studieteknik

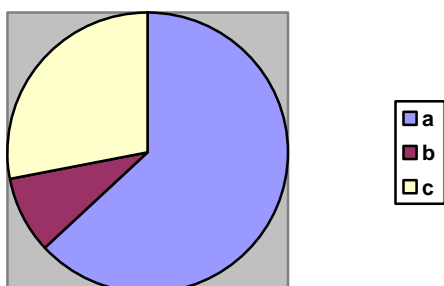
Majoriteten av eleverna, 55 % visste inte om deras studieteknik hade förbättrats eller inte. 27 % ansåg att deras studieteknik förbättras medan 19 % ansåg att den inte gjorde det.

Utveckling av det svenska språket

Här tyckte 34 % att de inte visste medan majoriteten, 62 % tyckte att deras svenska hade förbättrats samtidigt som cirka 4 % inte tyckte att den gjort det.

Generell inställning till studiehandledning

Majoritet, 63 % var generellt sätt nöjda med studiehandledningen. 9 % var missnöjda medan 28 % visste inte.

4.2 Sammanfattning av enkätresultat

I fråga 1 och 7 tillfrågades eleverna om hur länge de hade tagit del av studiehandledning respektive modersmålsundervisningen och majoriteten av eleverna hade deltagit i undervisningar i 1->3 år och har förhoppningsvis hunnit skapa en uppfattning om undervisning under denna period.

Det fanns även bland eleverna ett tydligt intresse för modersmålsundervisningen då majoriteten av dem skrev i fråga 2, 3 och 4 att de läste modersmål frivilligt och att de läste det eftersom de själva var intresserade och tyckte att undervisningen var intressant. Även i Fråga 11 gällande studiehandledningen visade majoriteten av eleverna en positiv reaktion då majoriteten var generellt nöjda med undervisningen.

Utveckling av elevernas språk är centrala mål i både modersmålsundervisningen och studiehandledningen. Majoriteten av elever som hade genomgått studiehandledning (fråga 10) tyckte att deras svenska språk hade utvecklats. Många elever som deltog i modersmålsundervisningen betonade också hur deras modersmål hade utvecklats och det finns bland annat en sextonårig pojke som skrev:

”Att jag lär mig mitt språk, som kan hjälpa mig i framtiden och om jag vill resa tillbaka till hemlandet.” – Pojke, 16 år.

4.3 Analys av resultat

Resultatet av enkätundersökning analyseras i detta kapitel med utgång ifrån elevernas tvåspråkighet, kulturella identitet, kunskapsutveckling, studieteknik och intresse.

4.3.1 Utveckling av tvåspråkighet

Enligt kursplanen för Modersmål som Skolverket givit ut så är att av ämnets huvudsyften att utveckla eleverna i såväl modersmålet som det svenska språket. Concha (2008) tar även upp detta och berättar angående studiehandledningen och dess huvudsyften, att ett av de viktigare målen med studiehandledning är att eleverna utvecklar sin tvåspråkighet och främst att de

stärker sitt svenska språk. Elever kommer bland annat att lära sig nya ord och begrepp och undervisningen kommer att utformas på så sätt att eleverna ska gynna sina båda språk. Både modersmålsundervisningen samt studiehandledningen är alltså två vägar som kan användas för vidareutveckling av elevernas språkliga kompetens.

I enkätundersökningen tog även en del elever upp detta och i fråga 10 (se Bilaga 1) så tyckte majoriteten att deras svenska språk hade utvecklats efter att de gått på studiehandledningstimmarna. Detta visar på att de främsta målen med studiehandledningen har uppfyllts och att eleverna själva märkt av en skillnad vilket är ett positivt tecken, inte minst för deras självförtroende. I fråga 5 (se Bilaga 1) skulle eleverna skriva vad de var mest nöjda med i undervisningen och många av dessa elever tyckte att det bästa var att det var givande och hjälpte dem att utveckla sina språk, framför allt sitt modersmål. En fjortonårig pojke skrev bland annat angående frågan:

”Att jag lär mig mitt språk”.

En annan 13-årig flicka skrev: ”Att vi kan ha roliga samtal i klassen med vår lärare. Och att jag kan lära mig mer om modersmål t.ex. att läsa och skriva.” Här tar eleven upp lärarens roll och menar att de brukar ha stimulerande och roliga diskussioner i klassrummet, något som även Wallentin (1996) betonar och beskriver stimulation och samspel med eleven som en pedagogs viktigaste uppgifter. Detta kan i sin tur göra att eleven får en mer positiv inställning till modersmålsundervisningen vilket enligt Sjöbergs definition av attityd är en positiv attityd vilket kommer även att främja lärandet.

4.3.2 Kulturell identitet

Precis som Arja (1993) skrev så har även modersmålsundervisningen en kulturell betydelse då det kan både stärka elevernas identitet och hjälpa dem med deras kulturella utveckling. Eleven kommer även att känna sig tryggare i undervisningen, lär sig mer om sin kultur, kunna jämföra med den svenska kulturen och kunna stärka sin identitet. Skolverket tar även upp detta och skriver i kursplanen för ämnet modersmål att modersmålet är avgörande för den kulturella och personliga identiteten. Almgard & Qamhawi (1993) berättar även om detta och betonar pedagogens viktiga påverkan på elevens identitetssökande, trygghet och utveckling. För att göra detta ska pedagogen känna till och/eller representera elevens egen bakgrund, lära

känna eleven starka och svaga sidor genom exempelvis att hon aktivt samarbetar med elevernas övriga lärare samt anpassar undervisningen efter varje elevs enskilda behov. Eleven ska kunna känna igen sig i undervisningen och känna trygghet.

”Jag tycker om språk och vill lära mig arabiska för att kunna lära mina barn i framtiden.” - Flicka, 14 år.

”Att jag lär mig mitt språk, som kan hjälpa mig i framtiden och om jag vill resa tillbaka till hemlandet.” – Pojke, 16 år.

Heyman & Mörck (1982) berättar även om hur studiehandledningen kan spela i roll i elevernas identitetssökande och kultur. Detta märkte jag av även i enkätundersökningen där flera elever såg kulturella syften med undervisningen och nämnde både sitt hemland och familjeliv.

”Jag minns att studiehandledning var jätte viktigt för mig i mina första år i Sverige. Det var den enda lektionen som inte var ”främmande” för mig och som jag kunde förstå. Jag kunde till exempel aldrig klara av mina läxor utan studiehandledning för att jag inte ens förstod vad jag skulle göra eller vad mina lärare ville från mig.” – Flicka, 16 år. Här beskriver eleven att tryggheten och igenkännande spelade stor roll för hennes lärande och att hon genom studiehandledningen kunde få hjälp med sina läxor som hon annars inte förstod sig på.

4.3.3 Kunskapsutveckling

Både Heyman & Mörck (1982) och Concha (2008) betonar att ett av huvudsyftena med studiehandledning är att eleverna utvecklar en kompetens i sina övriga skolämnen och att modersmålsundervisning och studiehandledning därför spelar en positiv roll för elevernas kunskapsutveckling. Skolverket nämner också i kursplanen för modersmål att man genom modersmålsundervisning utvecklar en starkare självkänsla, vilket senare kan påverka ens kunskapsutveckling. Hyltenstam & Tuomela (1996) skriver även om att man genom modersmålsundervisning och studiehandledning kan hjälpa elever med svårigheter i andra ämnen att stärka sig språkligt och därmed kunna inskaffa sig kunskaper i andra ämnen.

I fråga 8 (se Bilaga 1) i undersökningen svarade eleverna att de inte visste ifall de hade utvecklats i sina övriga ämnen efter att ha genomgått studiehandledningen. Detta hade jag inte riktigt förväntat mig, efter att satt mig i litteraturen om ämnet och det kan bero på flera orsaker. Dels kan det vara att eleverna själva ofta har svårt att bedöma sig själva och sin utveckling. Det kan även bero på att ämnen är för främmande för eleverna och att de inte ser en koppling mellan kunskapsutveckling och studiehandledning. I fråga 11 om vad som eleverna mest var nöjda med i modersmålsundervisningen skrev en del, bland annat en fjortonårig flicka att det stärkte henne som person. Denna styrka och självförtroende kan även hjälpa flickan att nå goda resultat i andra ämnen.

En annan trettonårig flicka skrev: ”Det bästa med studiehandledning är att jag kan få hjälp med läxor och sånt av min lärare. Om jag inte förstår något, hon berättar det på mitt modersmål. Då blir det lättare för mig.”

I fråga 6 om vad de var minst nöjda med i undervisningen var responsen ganska olika. Bland annat skrev en tolvårig elev:

”Att det är efter skolan och att det är långa lektioner. Man blir trött och kan inte koncentrera sig.” - Pojke, 12 år.

4.3.4 Studieteknik

Frågan om studieteknik är något som man har som mål med studiehandledningen, men som man i modersmålsundervisningen inte täcker eller lägger fokus på. Enligt Heyman & Mörck (1982) kan studiehandledningen hjälpa eleverna med deras studieteknik och sätt att studera. Det kan även noteras att studieteknik dock inte är något mål med modersmålsundervisningen på samma sätt som det är i studiehandledningen. Eleverna själva hade dock inte en stor medvetenhet kring kopplingen mellan studieteknik och studiehandledning och majoriteten av dem visste inte om de hade utvecklats eller inte (se fråga 10 i Bilaga 1). Detta var inte riktigt förväntat då det enligt Concha (2008) och även Skolverket är bland huvudmålen med studiehandledningen. Det kan bero på att de inte riktigt känner till innebörden av studieteknik och har inte fått några kunskaper om hur studiehandledningen kan påverka studietekniken. Det kan även bero på att eleverna har svårigheter att bedöma sig själva. Det kan även bero på bristande förmåga från pedagogens håll att se till att eleverna utvecklas med just detta.

27% av eleverna hade dock känt av en positiv utveckling och tyckte att studiehandledningen hjälpte dem att utveckla sin studieteknik. Men för att en pedagog ska kunna hjälpa eleven att hitta rätt studieteknik måste pedagogen precis som Almgard och Qamhawi (1993) skrev, lära känna eleven och känna till hans/hennes svaga respektive starka sidor för att kunna göra upp en individuell plan som hjälper honom/henne. Till sin hjälp kan pedagogen samarbeta med elevens övriga lärare och försöka studera elevens förmågor och svårigheter för att hitta ett lämpligt sätt för studieteknik och inlärande.

4.3.5 Intresse och attityder

Enligt Sjöberg (2000) så är intresse en förutsättning för lärande. Utan ett intresse från elevernas håll så kommer inte heller eleven att ta till sig kunskapen. Enligt White (1988) är också attityder en organisation av antaganden, åsikter och tankar. Dessa attityder beskriver Sjöberg (2000) kan vara både positiva och negativa.

Enligt denna undersökning och efter att ha bedömt fråga 2,3,4 och 11 så ser man att de flesta elever är intresserade av modersmål och studiehandledning. De väljer modersmålet frivilligt, går dit för att lära sig mer och känner att det är intressant att vara på modersmålsundervisningen. Det fanns dock även elever som inte hade något större intresse för undervisningen utan valde det efter press från föräldrar och familj och även av strategiska skäl då man idag kan byta ut betyget i exempelvis modersmål mot betyg i andra ämnen i grundskolan förutom kärnämnen. I fråga (11) beskrev även eleverna att de generellt sett var nöjda med studiehandledningen. Detta kan senare, enligt Sjöberg (2000), även påverka deras inlärningsätt såvida man inte försöker ändra elevernas attityder.

Som blivande modersmållärare måste jag precis som Sjöberg (2000) betonade försöka redan från början av min undervisning med eleverna arbeta på ett sätt som fångar deras intresse och försöka skapa en miljö i undervisningen som kan få eleverna att skapa en positiv inställning till ämnet, speciellt med tänka på att inställningen eller attityden senare blir svår att förändra senare om man inte redan i början. För att kunna göra detta kan jag mer konkret exempelvis utgå ifrån deras vardag vid undervisningen, välja relevanta och aktuella texter som kan fånga deras intresse till undervisningsinnehållet, välja varierande inlärningsmetoder eller precis som Almgard och Qamhawi tog upp, välja relevanta och aktuella teman efter elevernas behov.

5. Diskussion

Jag tycker att jag genom detta arbete har uppnått mitt syfte, som var att genom enkätundersökningar undersöka tvåspråkiga elevers attityder till modersmålsundervisning och studiehandledning och genom detta förhoppningsvis bygga upp en förståelse och en insikt om hur tvåspråkiga elever ser på undervisningen, något som kan hjälpa mig i min framtida yrkesroll som modersmåls lärare.

Både modersmålsundervisning och studiehandledning har stort betydelse för tvåspråkiga elever. Med modersmålsundervisning kan man precis som Skolverket skrivit i kursplanen få eleverna att stärka sin identitet, vidareutveckla sina kunskaper i modersmålet, utöka självkänsla och förstärka sin uppfattning om sin livssituation genom att jämföra olika kulturer.

Enkätsvaren visar att det finns en tydlig koppling mellan ett starkt modersmål och enklare inläring av andra språk. Genom egen erfarenhet som pedagog har jag undervisat en del elever som tydligt visat att de med hjälp av sitt modersmål lär sig svenska. De tänker, förstår, avkodar och lär sig svenska ord genom modersmålet. En av de duktigare eleverna visar att hon dessutom kan använda arabiskans ordförråd, som är större än svenskans, för att skriva mer kreativa uppsatser på svenska. Detta tog även Concha (2008) upp och menade att man genom modersmålsundervisning och studiehandledning kunde stärka eleverna språkligt, vilket kan hjälpa dem inte bara i det svenska språket utan även i andra ämnen.

Elevernas attityder till modersmålsundervisningen var även generellt positiva då en klar majoritet påstod att de har ett intresse för undervisningen samt att de valt den helt frivilligt. Det fanns dock även en del elever som hade en mer negativ syn på modersmålet och kände sig påverkade av sin pedagog eller föräldrar att närvara trots bristande intresse. Precis som Sjöberg (2000) skrev så kan detta påverka dessa elevers lärande då många av dem kommer att ha svårare, om inte omöjligt, att lära sig något de inte finner ett intresse eller mening i. Som blivande pedagog blir det därför väldigt viktigt för mig att försöka skapa intresse för eleverna och deras modersmål genom att till exempel återknyta innehållet till vardagen, använda mig av varierande medel i undervisning tex lekar/IT/spel och skapa en demokratisk miljö i klassrummet där eleverna till viss del kan påverka undervisningsinnehållet efter egna intressen samt göra sina röster hörda. En del av dessa elever tyckte också att tiden på

modersmålet var olämplig då de ofta var trötta efter skolan och fann det svårt att ha intensiva, långa timmar av modersmålsundervisning efter varandra.

När det kommer till studiehandledningen så visste många av eleverna inte om studiehandlednings påverkan trots att majoriteten av dem hade gått på studiehandledning i minst ett år. Detta kan bero på att många av dem inte visste hur det hade påverkat dem och hade svårigheter med att just peka på de olika momenten och se sin personliga utveckling. Det kan även bero på att de inte märkt av en skillnad och vet därför inte om studiehandledningen har givit några tydliga resultat. Många hade dock märkt av positiva effekter med studiehandledning då 62 % tyckte att de hade utvecklat sitt svenska språk, 27 % tyckte att de hade utvecklat sin studieteknik och 34 % tyckte att de hade utvecklats i sina övriga ämnen. Detta är ett av målen med studiehandledning som Hyltenstam & Tuomela (1996) nämnde och skrev om. Elevernas generella förhållningssätt till studiehandledning var även väldigt positiv då cirka två tredjedelar var nöjda med deras studiehandledning.

Det finns flera exempel och förslag på hur man kan vidareutveckla denna forskning. Man kan exempelvis undersöka attityden hos fler ungdomar för större noggrannhet, använda sig av kvalitativa intervjuer och försöka få ett bredare, djupare och mer övergripande resultat.

Man kan även på samma sätt som vi undersökt attityder undersöka intresset för eleverna när det gäller modersmålsundervisning och studiehandledning, något som är väldigt viktigt för elevernas inläring.

Man kan även fortsätta forska kring modersmålsundervisning och studiehandledning och se mer utförligt vad det kan innebära för elevers inläring, identitet, svenska språk mm, inte bara från elevernas perspektiv utan även från pedagogers och möjligen undersöka pedagogers attityder till begreppen modersmålsundervisning och studiehandledning och se om vad de tycker om de olika rollerna modersmålsundervisning och studiehandledning har med utgång ifrån deras kompetens och erfarenheter.

Källor

Arja P., Almgard H. & Qamhawi O., 1993 m.fl. (1993), *Mer än ett modersmål, Hemspråksdidaktik*, HLS: Statens Skolverk, Stockholm.

Concha, Hernán (2008), *Modersmålsundervisningen i Sverige*, Malmö, Modersmålsundervisningen.

Heyman, Anna Greta och Mörck, Peter (1982), *Invandrarkunskap*, Stockholm, Liber.

Håkansson, Gisela (2003), *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*, Lund, Studentlitteratur.

Hyltenstam, K & Tuomela, V (1996), *Tvåspråkighet med förhinder?*, Studentlitteratur, Lund.

NE.se (2007), www.ne.se sökord: attityder

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003), *Forskningsmetodikens grunder*, Studentlitteratur, Lund.

Pehkonen, Erki (2001), *Lärares och elevers uppfattningar som en dold faktor i matematikundervisningen*, Studentlitteratur, Lund.

Sjöberg, Svein (2000), *Naturvetenskap som allmänbildning*, Studentlitteratur, Lund.

Skolinspektionen 2010: <http://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Genomforda-kvalitetsgranskningar/Sprak--och-kunskapsutveckling-for-barn-och-elever-med-annat-modersmal-an-svenska/>

Skolverket (2002), *Flera språk – fler möjligheter - Utveckling av modersmålsstödet och Modersmålsundervisningen*.

Skolverket (1992), *Undervisning i hemspråk och svenska som andra språk*.

Skolverket (2009), *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? - Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer*.

Skolverket (2008) - Allmänna råd och kommentarer:

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1511>

Skolverket (2009): <http://modersmal.skolverket.se/samiska/index.php/lagar-aregler/styrdokument>

Skutnabb-Kangas, Tove (1981), *Tvåspråkighet*, Liber Läromedel, Lund.

Statistiska centralbyrån (2009): http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____255864.aspx

Viberg, Åke (1993), *Svenska som andraspråk*, Natur och kultur, Stockholm.

Wallentin, Christer (1996), *Den mångkulturella skolan*, Lund, Studentlitteratur

White, Richard T (1988). *Learning Science*, Blackwell, New York.

6. Bilagor

6.1 Bilaga 1 – Enkät

Hej! Mitt namn är Khalil Tabatabai och jag är just nu en student på Malmö Högskola och utbildar mig till lärare. Jag arbetar just nu med mitt examenarbete och behöver din hjälp att fylla i nedanstående tio frågor. Undersökningen är frivillig, anonym och tar cirka 10 minuter att genomföra. Känner ni att ni vill lägga till något så använd baksidan, men glöm inte att ange numret på frågan i sådana fall.

Tack i förhand!

Ålder:

Kön:

1) Hur länge har du deltagit i modersmålsundervisningen?

- a. Mindre än ett år.
- b. Mellan ett till tre år.
- c. Mer än tre år.

2) Varför går du på modersmålsundervisningen?

- a. Av intresse, det är viktigt för mig att kunna mitt modersmål.
- b. Av strategiska skäl, jag vill få bra betyg och sedan byta ut det mot ett annat ämne i grundskolan.
- c. Övrigt: _____

3) Har du valt läsa ditt modersmål frivilligt?

- a. Jag läser modersmål pga att mina föräldrar vill att jag ska göra det.

b. Jag läser modersmål helt frivilligt.

c. Övrigt: _____

4) Känner du att det är intressant att vara på modersmålsundervisningen?

a. Ja

b. Nej

c. Vet inte

5) Vad är du mest nöjd med när det gäller modersmålsundervisningen?

---

6) Var är du minst nöjd med när det gäller modersmålsundervisningen?

---

7) Hur länge har du deltagit i studiehandledning?

a. Aldrig eller mindre än ett år.

b. Mellan ett till tre år.

c. Mer än tre år.

8) Känner du att du presterar bättre i övriga ämnen efter att du gått på studiehandledning?

a. Ja

b. Nej

c. Vet inte

9) Känner du att din studieteknik har utvecklats efter att du varit på studiehandledningen?

- a) Ja**
- b) Nej**
- c) Vet inte.**

10) Känner du att ditt svenska språk har utvecklats efter att du varit på studiehandledningen?

- a) Ja**
- b) Nej**
- c) Vet inte.**

11) Är du generellt sätt nöjd med studiehandledning?

- a) Ja**
- b) Nej**
- c) Vet inte**